

Elisa Kragerup,
direktør og kunstnerisk leder, Betty Nansen Teatret

Festtale ved Akademiets Stiftelsesfest 2019 Modet til at fejle foran andre

Jeg er opslugt af teatrets rum. Både scenerummet, hvor forestillingen skal møde sit publikum, og hvor værket opleves i et nu, simultant med at det afsendes af kunstnerne. Og jeg elsker det kollektive arbejdsrum, hvor vi begynder at skabe forestillingen. Vi kalder det "prøverummet". Det bor i definitionen, at vi skal prøve og fejle mange gange på vejen til det færdige værk.

I prøverummet har vi frit spil til at udforske mange ting, som er svære at gøre i virkelighedens verden og i vores liv sammen som mennesker... Vi kan stoppe op og spørge hinanden: Er det troværdigt? Nu bliver dramaet for slapt, hvad skal skærpes? Lyttede du reelt til den anden?

Centralt i det at skabe kollektivt er for mig, at vi kan improvisere godt sammen. Improvisationer i prøveprocessen minder om det, vi kender fra musikkens verden: at vi skaber noget intuitivt, i øjeblikket og går med, hvad der kommer.

Det forudsætter, at vi har modet til at fejle foran andre. Hvis vi er låste i frygten for at være dårlige, stivner al skaben og kreativitet i det hele taget.

Og det er sat på spidsen i prøverummet, fordi skuespillere stiller sig op foran andre og lader os se på dem i deres allerførste forsøg. Mange gange er det dårligt eller utilstrækkeligt de første mange gange. Men vi må ikke undgå det.

Der er liv i det uperfekte. Der er menneskelighed i at lege med grænserne for sin formåen. Og hvis man ikke har rørt ved det på vejen, når man sjældent frem til noget virkelig sandt, uforudsigeligt, noget rystende eller noget dybere menneskeligt.

Jeg søger en troskyldighed i arbejdet. Det er et smukt ord: troskyldighed. Vi må sige ja til hinanden, tro på det som sker, også selvom det ofte er nemmere at tage den position som udmærket ved bedre.

Et godt prøverum er et rum, hvor der findes utopier, og det er muligt at skabe en helt særlig verden med et helt særligt kunstnerisk sprog hver gang. Nogle gange lykkes det.

Men selv når vi ikke lykkes, er forsøget vigtigt: Det er vigtigt, at vi sammen insisterer på den næsten utopiske tanke, at det er muligt at få en hel sal af 500 mennesker til at sige ja til en anden verden, end den de går rundt i til daglig.

Vi kan påstå hvad som helst, hvis vi forstår at skabe en kontrakt med publikum. Vi kan skabe nogle regler for en scenisk verden, som publikum ikke anede de forstod, da de gik ind og satte sig i sæderne kl. 20. Ofte er det ikke realistiske sprog, det mest sande i teatret.

Der er en kraft i som kunstnerisk hold at kunne aktivere andres forestillingsevne. I det hele taget er begrebet forestilling vidunderligt. Det ligger i dets natur, at værket vi skaber først bliver færdigt inde i hovedet på dem, som er publikum.

Et godt kollektivt skabende rum handler ikke om at søge konsensus. Faktisk arbejder vi meget med at skærpe omstændigheder, som presser karaktererne. Det græske ord drama betyder handling. Karaktererne skal presses af hinanden til at handle. Og det sker kun i et møde. Selv i de mørkeste tragedier kan forestillingen som begivenhed blive et udsagn om, hvad vi som mennesker er i stand til at skabe sammen. Selv når der er kamp og modstand er du nødt til at lytte. Forbindelsen mellem os mennesker bliver tydelig.

Elisa Kragerup,
direktør og kunstnerisk leder, Betty Nansen Teatret

Nøglen til en god improvisation er: LYT! Hold fokus på den anden! Din vilje og motivation skal have noget med din medspiller at gøre på godt eller ondt. I teatret er selvtilstrækkelighed uinteressant, faktisk dræbende. Du er nødt til at lytte, at lade dig overraske - ellers bliver det utroværdigt. Du kan ikke bare repetere din egen position.

Måske er det derfor at vores tids medie-debatkultur nemt får dem, som optræder i den, til at virke meget svære at mærke. Man kan ikke bare stå urokkeligt fast uden at lytte, hvis man samtidig ønsker at virke troværdig og menneskelig.

Vi er som kunstnere (og som mennesker) nødt til at være nysgerrige. Stil ikke et spørgsmål, hvis du ikke er ærligt interesseret i svaret. Ofte kommer der noget, jeg aldrig havde forestillet mig. Der findes ikke et sted jeg griner mere end i et prøverum. Der er noget magisk over, når folk får hul igennem til noget for første gang. Eller når et ærligt, helhjertet forsøg ender helt håbløst. Så siger jeg tusind tak for at du prøvede det. Så ved vi, at dér behøver vi ikke søge hen igen.

I min seneste forestilling, som er skabt med kunstnerkollektivet Sort Samvittighed, er en af signaturene, at vi indimellem lader skuespillere spille på instrumenter, de lige har lært. Og det gør vi, selvom vi har en professionel musiker på scenen – og hun kunne spille bedre selv. Og det tager meget længere tid at indstudere. For dét, at en begavet kunstner er på grænsen af sin utilstrækkelighed (i et alvorligt forsøg), er forløsende for os alle sammen.

Rummelighed over for andre – bliver også en rummelighed over for én selv. Når vi fjerner alle fejlene, alt som stritter i vores verden, gør vi det også umuligt for os selv at være i den.

Og teatrets kollektive rum har et socialt og politisk potentiale. Mere og mere ansvar lægges på det enkelte menneske i dag. Der er en voksende mistillid i vores samfund. Naivitet er blevet et negativt ladet ord. I prøverummet og på scenen *må* vi vise tillid til andre. Vi må vise tillid - når angsten kommer. Jeg opfordrer altid skuespillerne til at gøre sig afhængige af hinanden. Jeg vil hellere opleve det virtuose samspil, frem for nogen, der helgarderer sig og spiller det hele alene.

Og hvis det lykkes for det skabende kollektiv at lave en egen scenisk verden, opstår der en fælles sanselighed, en resonans eller affekt i rummet, som kan forplante sig til publikum. Og når et stykke vækker en emotionel, sanselig oplevelse, så tænker vi videre, når vi forlader teatret. Jeg tror på, at vi kan forstå noget med vores følelser, som vi ikke forstår med vores fornuft. Som måske er i konflikt med vores eksisterende holdninger. Der er ikke noget bedre end pludselig at opdage, at man tog fejl.

Det er vigtigt, at vi har rum som teatret, hvor vi kan øve os i at bruge vores indlevelsessevne. Hvor vi sætter os i andres sted. Fordi det gør, at vi ikke føler os så alene. Jeg kan opdage, at jeg ikke er den eneste i verden, som har det sådan her.